

Admiral
BRANKO MAMULA

Josip Broz Tito – revolucionar i vojskovođa novog tipa

Reč saveznog sekretara za narodnu odbranu admirala Branka Mamule na svečanom skupu u Domu JNA u Beogradu 24. maja 1982. godine, povodom devedesetogodišnjice rođenja Josipa Broza Tita

Okupili smo se ovdje da obilježimo devedesetu godišnjicu rođenja najvećeg sina naših naroda i narodnosti — Josipa Broza Tita. Rođendane svojih velikih sinova, svojih legendarnih ličnosti, narodi obilježe i slave kao velike historijske datume. Time im iskazuju počasti i vrednuju njihova djela, vlastitu prošlost i budućnost povezuju s tim djelima.

S obzirom na ulogu date ličnosti u historiji i u zavisnosti od veličine i značaja ostvarenih djela, narodi vrlo često identificiraju svoju historijsku sudbinu s djelima svojih velikana. U kojoj mjeri naša omladina identificira svoje ideale s Titovim revolucionarnim ostvarenjima i njegovom vizijom budućnosti, najbolje pokazuje to što je ona Titov rođendan, 25. maj, uzela za svoj praznik — praznik mladosti. Već taj čin govori o visokom stupnju identificiranja, simbolizirajući istodobno Titovo djelo kao vječno mlado u smislu trajne vrijednosti njegovih velikih ideja i dijalektiku društvenih procesa i promjena na koje je Tito uvijek ukazivao i svojim cjelokupnim djelom potvrđivao. Zbog toga se Titov rođendan i Dan mladosti u nas proslavljaju na jedinstven, mogli bismo reći u svijetu neuobičajen način. Svake godine u maju štafeta mladosti krstari selima i gradovima naše domovine, manifestirajući plebiscitarno privrženost mla-

dog naraštaja i svih naših generacija revolucionarnom djelu druga Tita i odlučnost da nastavimo svoj vlastiti revolucionarni hod putem što ga je za života označio i utro Josip Broz Tito, da tragamo za novim ostvarenjima u našem sadašnjem vremenu i u onome koje nas očekuje.

Obilježavanje godišnjica Titovog rođenja, pa i ove jubilarne, devedesete, za nas nije samo manifestacija ljubavi prema Titu i odlučnosti da slijedimo njegov put. Nije ni samo podsjećanje na život čovjeka i revolucionara do kraja ispunjeno borbom i stvaralaštvom već u isto vrijeme i nov podsticaj izučavanja cjelokupnog Titovog revolucionarnog djela, a za nas vojnike, i ne samo za nas, posebno njegovanje vojnog djela. To shvatamo i kao trajnu obavezu i kao prijeku potrebu. Na to nas obavezuje sama pojava Josipa Broza Tita, čovjeka koji je, kao malo koja historijska ličnost, trajno zadužilo sve generacije Jugoslavena, a u mnogo čemu i narode svijeta.

Djelujući u našem radničkom pokretu duže od šest decenija, pri čemu je više od četiri decenije bio na čelu naše partije neposredno usmjeravajući njezinu revolucionarnu akciju, Tito je suštinski utjecao na tokove bliže historije, na sadržinu suvremenog procesa socijalističkog preobražavanja našeg društva i suvremenog svjetskog političkog procesa. Isto tako, sasvim je izvjesno da se vizija naše budućnosti ne može zamisliti izvan konteksta osnovnih Titovih ideja, stavova i pogleda u teoriji i temeljnih rješenja u društvenoj praksi.

Posmatrano u historijskoj perspektivi, Titovo se djelo pokazuje kao vezivno tkivo cjelokupnog društvenog procesa u nas, u sve tri vremenske dimenzije — u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Za nas Jugoslavene ono znači konačno ostvarenje naših oslobodilačkih težnja iz svih minulih stoljeća i ispunjenje htijenja da probijemo обруч vijekovnog mraka, da na ovom našem tlu ostvarimo vlastitu državnost, da postanemo svoj na svojem, da izgradimo civilizaciju po vlastitoj mjeri — po mjeri čovjeka, da afirmiramo svoj nacionalni i kulturni identitet, jednom riječju da postanemo subjektom vlastite historije. Te opravdane i duboko humane težnje pokretale su na pregnuća i ranije generacije, ali su naši narodi i narodnosti doživjeli punu emancipaciju tek u ovo naše vrijeme, pod vodstvom Josipa Broza Tita.

Shvaćajući svu tragiku historije jugoslavenskih naroda i izvlačeći pouke iz nje, Tito je uspio iskorijeniti vijekovne predrasude naslijeđene iz prošlosti i na paroli bratstva i jedinstva i širokoj političkoj platformi nacionalnog i socijalnog oslobođenja okupiti, or-

ganizirati i povesti sve narode i narodnosti do historijske pobjede i ostvarenja potpunog nacionalnog oslobođenja i izgradnje socijalističkog društva. Sve je to Tito ostvario u najtežim društveno-historijskim okolnostima, u okolnostima kada su osvajači ponovno bili došli s namjerom da nam zatraže trag i kada je građanska klasa već bila položila oružje.

Blagodareći pobjedama izvojevanim pod Titovim vođstvom naši narodi i narodnosti su mogli u relativno kratkom vremenu premostiti ogroman prostor od srednjovjekovne prošlosti do suvremene historije koja nas je izvela na put moderne civilizacije. U novoj Jugoslaviji svi su oni zajedno i svaki ponaosob ostvarili potpun nacionalni, kulturni i socijalni preobražaj, svrstavajući se među industrijska društva srednje razvijenosti, za što su drugim narodima bila potrebna stoljeća. Uza sve to, Tito je na osnovama samoupravljanja, gradio i uporno razvijao nov tip proizvodnih odnosa bez sumnje najdemokratskiji i najhumaniji u političkoj historiji. Time smo se zajedno s Titom zaputili ka najuzvišenijem cilju — konačnom oslobođenju čovjeka i rada i dosezanja ideala slobode i sreće, što je čovječanstvo teorijski odavno spoznalo ali u praksi nije daleko stiglo.

Sva su ta naša dostignuća mnogi u svijetu pokušavali objasniti na razne načine. Međutim, svaka revolucija, kako nas je učio Tito, oslobađa ogromne skrivene snage i mogućnosti društva, pruža takvo bogatstvo sadržaja i kombinacija, oblika i metoda revolucionarnog djelovanja da tradicionalne predodžbe o društvenim moćima i procesima ponekad gube važeći značaj i smisao. Otuda, klasično ograničenoj svijesti i doktrinarno shematisovanoj pameti mora izgledati čudnim sve što se zbiva u jednoj takvoj, samosvojnoj revoluciji.

Sposobnost da uoče nove, objektivne činjenice iz života, koje svaka teorija obuhvaća samo u najopćijim crtama, i da spoznajući realnost života iskoriste sve mogućnosti koje pruža određeni historijski trenutak, posjeduju samo izuzetne ličnosti kakva je bio Josip Broz Tito. To su one rijetke ličnosti koje vide dalje od drugih, što podrazumijeva sposobnost otkrivanja novih društvenih potreba i rješavanja zadataka koje stavlja na dnevni red prethodni i dalji tok razvitka društva.

U onom historijskom trenutku kada je Tito pokrenuo dizanje općenarodnog ustanka nasušna potreba naših naroda i narodnosti bila je iščupati se iz gvozdеног zagrljaja svakojakih moćnika i osloboditi se nacionalnog i socijalnog ugnjetavanja, materijalne i kulturne bijede i svekolikog siromaštva, raskinuti s polukolonijalnim i

kapitalističkim odnosima, mijenjati te odnose i stvarati novo, socijalističko društvo. Tito je duboko spoznao stvarne životne potrebe jugoslavenskih naroda i, što je još važnije, mogućnost zadovoljenja tih potreba i otkrivao je nove materijalne snage i nov način njihove upotrebe u ratu i oružanoj borbi posebnog tipa, kakvi su bili naš narodnooslobodilački rat i revolucija. Zahvaljujući upravo tome Tito je mogao ostvariti briljantno djelo — djelo oslobođenja i djelo revolucije. To je cjelokupnom njegovom životnom djelu dalo duboko humanu i revolucionarnu sadržinu, koja je poprimila općečovječanske crte i epohalno značenje, o čemu su već svoj sud dali i historija i suvremena nauka u nas i u svijetu.

O Titu i njegovu revolucionarnom djelu napisano je mnoštvo knjiga (studija, rasprava i eseja) širom svijeta. Gotovo da i nema poznatijeg državnika, političara, filozofa, književnika ili naučnika koji nije, na ovaj ili onaj način, iskazao svoj sud o Titovom stvaralaštvu. Zajedničko svim tim kazivanjima jest duboko i iskreno divljenje i vrednovanje njegovog djela kao epohalno značajnog.

Razmišljanja mnogih umnih ljudi, meritornih ocjenjivača u svim krajevima svijeta, može ilustrirati jedna misao poznatog indijskog filozofa dra Sarvepalija Radakrišnana, profesora filozofije na univerzitetima u Madrasu, Kalkuti, Čikagu i Oksfordu, koji je još krajem 1954. godine rekao:

»Dva su osnovna faktora u historiji — duh i genije, koji taj duh tumači. Duh našeg vremena podiže svoj glas za političku i socijalističku izgradnju društva i za međunarodnu harmoniju i mir. To su zadaci postavljeni našoj generaciji. A Tito tumači snove svoje zemlje vezane za ove ideale, koji uzbuđuju ne samo Evropu i Ameriku nego i Istok od Egipta do Japana...»

Indijski mislilac je dobro uočio da je Josip Broz Tito revolucionar novog tipa, koji ne samo što je shvatio duh svoga vremena nego je svojim revolucionarnim djelovanjem bitno utjecao da vrijeme pođe novim, revolucionarnim tokovima. Otkako se oglasio 1928. godine, Tito se zaputio vlastitim revolucionarnim putem, s jasnim idejama o ciljevima, sredstvima i metodima revolucionarne borbe. A taj put postao je značajan ne samo za sudbinu jugoslavenskog revolucionarnog pokreta i Jugoslaviju kao zajednicu naroda i narodnosti već i za međunarodni radnički pokret i narode svijeta uopće.

Iz rečenog logički slijedi zaključak da je Titov doprinos u svim našim revolucionarnim dostignućima od historijskog značenja. Njegova su ostvarenja, na svim područjima društvene teorije i prakse, mnogobrojna i veoma značajna kako po svojoj znanstvenoj vrijednosti tako i po društveno-historijskim posljedicama što su ih ta os-

tvarenja proizvela u bližoj prošlosti i što ih proizvode u sadašnjem historijskom trenutku, te po njihovom trajnom uticaju na daljnje tokove naše revolucije i sadržinu suvremenog svjetskog političkog procesa.

Jedno takvo grandiozno djelo kakvo je Titovo ne može se naučiti jednom za svagda, ne može se razumjeti u jednom ili višekratnom čitanju. Njega treba trajno i temeljno studirati da bi se proniklo u suštinu ideja, shvatio način mišljenja i metod koji je Tito primjenjivao u posmatranju društvene stvarnosti i prilikom donošenja velikih, sudbonosnih odluka.

Svaki nov susret s Titovim teorijskim radovima, svako ponovno čitanje njegovih knjiga, članaka i dokumenata, svaki nov naučni skup posvećen izučavanju tog kompleksnog djela, otkriva nam neku njegovu novu dimenziju. Zbog toga je daljnje intenzivno izučavanje djela druga Tita, kako sam već na početku naglasio, ne samo naša obaveza već i nasušna potreba.

Titovo vojno djelo — bitni sastavni dio njegovog ukupnog revolucionarnog stvaralaštva

Na nama vojnicima je da posebno izučavamo, istražujemo, sistematiziramo i teorijski svestranije i dublje osvjetljavamo Titovo vojno djelo, koje je sastavni i nerazdvojni dio njegova ukupnog revolucionarnog stvaralaštva. Tim prije i tim više što u cjelokupnom Titovom stvaralaštvu posebno mjesto ima njegova kreativna djelatnost kao stratega, vojskovođe i marksističkog vojnog mislioca. U toj je oblasti dao mnoštvo novih, velikih ideja i definirao rješenja kojima je vrijednost potvrđena sudom historije i neprekidno se potvrđuje u suvremenom razvoju vojne nauke i prakse.

U cjelokupnoj svojoj revolucionarnoj djelatnosti, u kojoj je na gotovo idealan način spojio teoriju i društvenu praksu kao konkretnu predmetnu ljudsku djelatnost, Tito, kako je sasvim tačno konstatirao Edvard Kardelj, nikada nije bio političar a da istodobno nije bio vojnik, i obrnuto. Tito je i sam cijenio da su mu ostvarenja na vojnom polju bitna u njegovu cjelokupnom stvaralaštvu. To je na posredan način i iskazao u nevezanim razgovorima, ističući da mu je od svih priznanja koja je primio od mnogih naučnih ustanova i institucija u nas i u svijetu najdraže bilo ono koje mu je dodijelio Centar visokih vojnih škola promovirajući ga za prvog doktora vojnih nauka.

Titova historijska zasluga kao vojnog mislioca i vojskovođe jest u tome što je otkrio i prvi u praksi ostvario mogućnost kombiniranja oslobodilačke i revolucionarne borbe i različitih strategijskih elemenata, sredstava i metoda borbe, koji se u tradicionalnoj ratnoj vještini međusobno isključuju. U tome se sadrži i mogućnost malih naroda i država da se uspješno odupru agresiji vojnički nadmoćnije sile, razumije se — uz odgovarajuće društvene pretpostavke. Ta mogućnost je ostvarljiva u općenarodnom oslobodilačkom ili odbrambenom ratu u kojem se angažiraju sav narod i cjelokupni duhovni i materijalni potencijali društva. Riječ je, historijski gledajući, i o posebnom tipu rata i posebnom tipu oružane borbe koja se ispoljava u mnoštvu javnih oblika i kombinira sa neoružanom, političkom borbom i drugim vrstama i formama borbe i otpora u svim oblastima društvenog života. Za to nije toliko bitna fenomenologija same pojave koliko suština stvari, a to je upravo ona objektivna mogućnost malih naroda i zemalja da se odbrane ako budu napadnuti. Nespoznatljivost te mogućnosti u prošlosti imala je za posljedicu neprekidno porobljavanje malih naroda ili, u najboljem slučaju, suštinsko ograničavanje njihovog suvereniteta. Sličnu pojavu svijet i dalje doživljava, na žalost, kako u konstelaciji blokovskih odnosa i odnosa unutar blokova, tako i još više, u blokovskim pritiscima na male narode i zemlje, na njihovu slobodu i nezavisnost.

Stoga je otkrivanje takve mogućnosti rezultat uopćavanja iskustava iz našeg narodnooslobodilačkog rata i revolucije, koji su bez sumnje najveće Titovo ostvarenje, i teorijska sinteza suvremenog svjetskog historijskog procesa, posebno u zasnivanju, definiranju i usmjeravanju političke nesvrstavanja. Do tog epohalnog otkrića Tito je došao tražeći odgovor na ključna pitanja naše epohe, u našim konkretnim, jugoslavenskim uslovima: kako revoluciju dovesti do pobjede i kako je odbraniti osloncem na vlastite snage u uslovima izrazite militarizacije svijeta i centraliziranja vojne moći na nadnacionalnom principu. Titove političke i strategijske ideje i praktička rješenja u tom domenu, kao vojni odgovori na ključna pitanja teorije i prakse revolucije u našim uslovima, koji su krunisani našom autentičnom revolucijom i našom nezavisnom pozicijom u svjetskoj zajednici, poprimili su univerzalno značenje i postali svojina svih naroda svijeta koji se bore za slobodu i nezavisnost ili se brane od spoljnih pritisaka i agresije. To je njegov doprinos, kao marksističkog vojnog mislioca, borbi naroda za svoje konačno oslobođenje i revolucionarne promjene. U tom smislu može se bez pretjerivanja tvrditi da je tako snažan zamah svjetske antikolonijalne revolucije

bio, osim ostalog, omogućen i potaknut i spoznajama do kojih je Tito došao na vojnom području u našem NOR-u i našoj revoluciji.

U društveno-historijskim uslovima prve polovine dvadesetog stoljeća Tito je tragao za novim mogućnostima revolucionarnog djelovanja. U tom kontekstu vojni problemi s kojima se suočavao spadaju, nesumnjivo, među najsloženije probleme naše epohe. Oni su koncentrirani izraz veoma zaoštrenih društveno-ekonomskih i političkih protivrječnosti svijeta uoči drugog svjetskog rata, koje ni ratom nisu bile riješene, već su se nakon rata u pojedinim vidovima još više zaoštrile. Zbog toga se Tito, od samog dolaska na čelo Partije do poslednjeg dana svog života, ni jednog jedinog trenutka nije prestajao intenzivno baviti vojnim pitanjima, pitanjima rata i, u isto vrijeme, pitanjima mira.

Tito je teorijski zasnovao i u praksi ostvario novi tip revolucije i novi tip rata

Za ime Josipa Broza Tita neodvojivo je vezano osposobljavanje naše partije za revolucionarne zadatke koje joj je postavila historija. Od periferne sekcije Kominterne, iznutra oslabljene frakcijskom borbom, Tito je izgradio revolucionarnu partiju lenjinskog tipa, koja je mogla preuzeti i ostvariti ulogu avangarde radničke klase i sveg radnog naroda Jugoslavije i povesti ih u narodnooslobodilački rat i revoluciju.

Titov dolazak na čelo KPJ značio je ne samo njezino organizaciono sređivanje i akciono osposobljavanje već i intenzivno idejno-teorijsko izgrađivanje njezinih članova i pripremanje za oružanu borbu.

Kao bitan sastavni dio tog procesa unutrašnjeg snaženja Partije ostvarivao se njezin idejni preobražaj u duhu Titove vizije općenarodne socijalističke revolucije. To je, razumije se, podrazumijevalo čvršće i dublje povezivanje Partije sa širokim narodnim masama, uvijek dosljedno tumačeći i zastupajući njihove autentične aktuelne i historijske interese. Drugim riječima, trebalo je milionske mase radnika i seljaka probuditi i pokrenuti u politički život i oružanu borbu, sagledavajući klase i razne političke frakcije u njihovoj stvarnoj prirodi, u stvarnom odnosu njihovih interesa, odnosu snaga, i sve to objediniti u jedinstven pokret oslobodilačke i revolucionarne borbe.

Osim toga, u toku drugog svjetskog rata se i na globalnom, svjetskom planu stvorila veoma originalna historijska situacija — spojili su se potpuno različiti tokovi, potpuno različiti interesi i

potpuno različite političke i socijalne tendencije. Za objašnjenje toga fenomena nisu bili dovoljni slovo teorije i pređašnje revolucionarno iskustvo evropskog proletarijata; trebalo je uzeti u obzir sve nove značajne činioce naše i svjetske stvarnosti i uočiti nove mogućnosti i tendencije u svjetskim i lokalnim društvenim tokovima i procesima.

U skladu s tim, trebalo je razvijati revolucionarnu teoriju, uzimajući u obzir konkretne uslove u datim društveno-historijskim okolnostima. U nastojanju da marksističku teoriju učini sastavnim dijelom bića Partije, Tito je polazio od dvije osnovne premise: prva je shvatanje marksističke teorije revolucije kao žive stvaralačke misli duboko suprotne dogmatizmu, a druga povezivanje marksističke teorije i praktične revolucionarne akcije u jedinstven proces.

Stvaralačka primjena marksizma kao rukovodstva za akciju omogućila je Titu da izgradi vlastitu, autentičnu koncepciju revolucije općenarodnog tipa. Ona polazi od shvatanja dijalektičke sinteze djelovanja subjektivnih i objektivnih činilaca i njihove međusobne uzročno-posljedične povezanosti, u čemu je djelovanje subjektivnog činioca presudno i za pripremanje i za vođenje borbe. Takav teorijsko-metodološki pristup u analizi društvenih pojava i procesa omogućava da se shvate i objasne njihova priroda i suština i, što je posebno značajno, da se uoče ne samo aktuelne nego i potencijalne mogućnosti revolucionarnog djelovanja u datim uslovima. To podrazumijeva aktivno djelovanje subjektivnog činioca na date objektivne uslove i implicira njihovo mijenjanje i stvaranje novih mogućnosti. Titov metodološki pristup društvenoj stvarnosti bio je, prije svega, konkretno historijski. Tito nije stvarnost objašnjavao nego ju je mijenjao.

Posljedica uticaja takvog teorijsko-metodološkog stanovišta na vojnu teoriju i praksu je suštinsko mijenjanje bitnih kategorija ratne vještine. Ono uglavnom teži proširenju obuhvatnosti i sadržine pojmova, pa i onih osnovnih kao što su vojna sila i oružane snage. U tom se kontekstu revaloriziraju i strateški faktori, u prvom redu subjektivni, koji obuhvataju sve ljudske snage i njihove kvalitete, u zavisnosti od stepena njihove političke i moralne svijesti kao izraza spoznatih stvarnih društvenih potreba i, s tim u vezi, od odnosa subjektivnih snaga prema ciljevima rata i sistemu društvenih vrijednosti koje treba stvarati i braniti. Na taj način se znatno povećava veličina i značaj ljudskog faktora i u kvalitativnom i u kvantitativnom smislu i narasta gotovo do krajnjih konsekvencija. A to je u stvari transformiranje ideja u materijalnu snagu, ideja koje prihvataju narodne mase kao izraz sopstvenih historijskih interesa. To je ona

zakonomjernost koju je Marks genijalno uočio i definirao u svojim prvim radovima a Tito primjenio na konkretne društveno-historijske uvjete na našem prostoru. I drugi, materijalni faktori u vezi s djelovanjem onog prvog, ljudskog, poprima nova svojstva i veličinu, čime se ukupna vojna moć uvećava i iskazuje kao osoben vid odbrambene moći.

Takav Titov filozofsko-metodološki pristup društvenoj stvarnosti omogućio mu je da izgradi vlastiti metod posmatranja društvenih pojava i originalan metod djelovanja. On se ogleda prije svega u originalnom shvaćanju dijalektike društvenih procesa, naročito u shvaćanju polarnosti i kvantitativno-kvalitativnom mijenjanju činilaca snaga i uvjeta u samom procesu. U praksi je sve to rezultiralo originalnim stavovima u pogledima u domenu političke filozofije i filozofije odbrane. Time se jedino može objasniti činjenica da je Tito bio prvi revolucionar u porobljenoj Evropi 1941. godine koji je sagledao mogućnost vođenja narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije.

U okolnosti što su jugoslavenski narodi bili nacionalno i socijalno obespravljeni u Kraljevini Jugoslaviji i što su ih zatim porobili fašistički osvajači Tito je vidio mogućnost povezivanja narodnooslobodilačke i revolucionarne borbe u jedinstven proces. Tu mogućnost, koju je Lenjin predviđao, Tito je prvi u historiji teorijski definirao i u praksi ostvario. Revolucionarni sadržaj tog procesa kao cjeline osiguran je djelovanjem subjektivnog činioca, u prvom redu Komunističke partije, u smislu revolucionarnog vaipitavanja i sazrijevanja masa obuhvaćenih u širokom antifašističkom frontu i narodnooslobodilačkom pokretu.

Iz tog najopćijeg filozofsko-političkog stava proizlaze i u praksi se manifestiraju bitni elementi Titove autentične koncepcije revolucije: (1) širok front snaga — subjekata revolucije na osnovi široke političke platforme borbe protiv okupatora i domaćih izdajnika; (2) autentična koncepcija revolucionarne armije, čija su osnovna svojstva: masovnost, raznovrsnost organizacione strukture i mogućnost njezinog brzog transformiranja; (3) autentična koncepcija rata kao općenarodnog ustanka koji prerasta u općenarodni oslobodilački rat; (4) raznovrsnost sadržaja ratnih dejstava u svim oblastima ljudskog djelovanja, koja samom svojom prirodom i saglasno uvjetima određuju sredstva i metode borbe; (5) raznolikost oblika oružane borbe kao glavnog sadržaja vojnotehnološkog procesa rata; (6) afirmiranje naroda kao vojnog činioca prvog reda i okvira oružanih snaga u najširem smislu tog pojma, čime se negiraju i klasične koncepcije oružanih snaga.

Kombinirani tip vojne organizacije — po principu regularne vojske (NOV) i na teritorijalnom principu (partizanski odredi — omogućio je kombiniranje frontalnih i partizanskih dejstava na svim stepenima i kontinuitet oružane borbe. Vremenski ona može trajati neograničeno, makar to bilo i u elementarnim oblicima, a prostorno ona egzistira različitim intenzitetom na cijelom prostoru ratišta, što prostornom faktoru daje svojstvo konstantne veličine. Time oružana borba u ONOR-u dobija nova svojstva i dimenzije. Blagodareći tim njenim svojstvima, stvorena strategijska osnova i osnovna strateška misao su negacija tzv. munjevitog rata. Primjenjujući takvu strategijsku formulu u NOR-u, jedna regularna armija je prvi put u historiji ratova u borbenoj praksi uspješno primjenila partizanski način ratovanja, što je također Titovo značajno ostvarenje u ratnoj vještini. A sve je to bio rezultat Titove stvaralačke primjene marksizma, ili, još određenije rečeno, marksističke teorije o naoružanom narodu u jugoslavenskim uvjetima.

Iskustva iz NOR-a i teorijska sinteza bogate empirijske građe poslužile Titu da nakon rata dalje razvije i teorijski razradi koncepciju općenarodne odbrane i društvene samozaštite, što je daljnji krupan korak u razvoju marksističke teorije o naoružanom narodu. Razumije se, to je bilo omogućeno cjelokupnim društveno-političkim i društveno-ekonomskim razvojem na osnovi samoupravljanja, čime je stvorena prva bitna društvena pretpostavka za takvo organiziranje odbrane od agresije i drugih vidova ugrožavanja zemlje.

Titovo poimanje historijskog procesa samoupravljanja, kojeg je sastavni dio proces podruštvljavanja odbrambene i zaštitne funkcije društva, temelji se na idejama i postavkama klasika marksizma o društvenoj svojini i samoupravnim asocijacijama slobodnih proizvođača. To je proces istinskog oslobođenja radničke klase, i u političkom i ekonomskom pogledu podrazumijeva vraćanje radnom čovjeku svih onih društvenih funkcija kojih je bio lišen u ranijim društveno-ekonomskim formacijama. Takav proces podrazumijeva i podruštvljavanje odbrambeno-zaštitne funkcije, koja je u svim klasnim društvima bila najviše otuđena. Prema tome, podruštvljavanje odbrambeno-zaštitne funkcije sastavni je dio procesa samoupravljanja i bitna pretpostavka socijalizma kao sistema s kvalitativno novim, istinski demokratskim društvenim odnosima, u kojem treba ostvariti konačno oslobođenje čovjeka i njegovog rada.

Druga bitna determinanta Titove koncepcije općenarodne odbrane i društvene samozaštite je politika nesvrstavanja, sa Titovom vizijom suštinski demokratskih odnosa u međunarodnoj zajednici kao negacijom blokovskih, u suštini nadnacionalnih i hegemoni-

stičkih koncepcija tih odnosa. Tito je gledao na pokret nesvrstavanja, koji je zajedno sa Nehruom i Naserom stvarao, kao na novu historijsku mogućnost da se — preko te međunarodne snage — sve više utječe na razvoj međunarodnih odnosa u pravcu mira i društvenog progressa.

Treći kamen temeljac na kojem je Tito dizao zgradu našeg samoupravnog socijalističkog društva, pa prema tome i koncepciju općenarodne odbrane i društvene samozaštite, jest politika nacionalne ravnopravnosti jugoslavenskih naroda i narodnosti. Ona je izražena na samom početku revolucije u paroli o bratstvu i jedinstvu i u doktrini jugoslavenskog federalizma, jedinstvenoj u današnjoj političkoj teoriji i praksi. Njena suština je u slobodnom istraživanju samoupravnih interesa i njihovom usklađivanju društvenim dogovaranjem i samoupravnim sporazumijevanjem u delegatskom sistemu odlučivanja.

Upravo zato što je zasnovana na tako čvrstim temeljima, opštenarodna odbrana Jugoslavije je nesavladiva. Tito je u to bio duboko uvjeren. To uvjerenje, koje je izraženo u osnovnom principu njegove generalne strategije o odbrani osloncem na vlastite snage, zasniva se na historijskom iskustvu i naučnim spoznajama o činionicima odbrambene moći i našeg socijalističkog samoupravnog društva.

*Snaga Jugoslavije je u Titovom djelu
i u našoj odlučnosti da se to djelo
dosljedno slijedi i neprekidno razvija*

Titovo shvaćanje odbrambene moći i činilaca koji je tvore najpotpunije je izraženo i na sistematičan način izloženo u njegovom referatu na Jedanaestom kongresu Saveza komunista. Tom prilikom Tito je sem ostalog rekao: »Socijalistička, samoupravna i nesvrstana Jugoslavija ima čvrste i trajne temelje, pouzdane oslonce svoje budućnosti.

Snaga Jugoslavije je u herojstvu i čvrstini njenih naroda i narodnosti, koji su se kalili kroz historiju i izdržavali probu u najvećim iskušenjima velikog oslobodilačkog rata.

Snaga je u njihovom jedinstvu i svijesti da je to jedinstvo u današnjem svijetu — u kome sila još nije ustuknula pred razumom — uslov ne samo prosperiteta nego i golog opstanka.

Snaga je u idejama koje nas nadahnjuju i u ciljevima za koje se borimo.

Snaga je u radničkoj klasi i njenoj odlučujućoj ulozi u društvu, u našim radnim ljudima, koji, iako još nijesu lišeni mnogih teškoća i odricanja, svakoga dana imaju sve više i žive sve bolje.

Snaga je u našoj mladoj generaciji, koja je prigrllila tekovine revolucije kao svoje i koja zna da iza sebe ima duži period rada i života u slobodi i miru nego ijedna prethodna generacija na ovom tlu.

Snaga je u socijalističkom samoupravnom sistemu koji našem čovjeku obezbjeđuje da slobodno i suvereno odlučuje o svom radu i njegovim rezultatima koji ga štite od svakog oblika izrabljivanja i svakog vida nasilja, od svega što sputava svestrani razvoj, slobodu ljudske ličnosti.

Snaga je u širokom frontu organizovanih socijalističkih snaga, sa Savezom komunista na čelu, avangardi ne samo po idejnom opredeljenju i bogatom revolucionarnom iskustvu već i po sposobnosti da osvjetljava puteve i perspektive daljeg razvitka.

Snaga je u opštenarodnoj odtrani, čiju udarnu moć čini Jugoslovenska narodna armija, u kojoj se na jedinstven način prožimaju idejno-moralna čvrstina, borbena osposobljenost i savremena opremljenost.

Snaga je u našoj nezavisnosti i nesvrstanoj politici, u tome da i sa najvećima razgovaramo kao ravan sa ravnim, da na ravnopravnoj osnovi sarađujemo sa gotovo svim zemljama svijeta.

Snaga je u visokom ugledu socijalističke, nesvrstane Jugoslavije, i mnogobrojnim prijateljima širom svijeta, u poziciji kakvu je malo koja zemlja obezbjeđivala u međunarodnim odnosima.

Toj Titovoj analizi činilaca odbrambene moći naše samoupravne socijalističke zajednice možemo ovom prilikom dodati još jedan, isto tako bitan činilac. Snaga Jugoslavije je u Titovom djelu, u tome što je imala Tita, koji nam je ostavio u naslijeđe neprocjenjive vrijednosti za današnje i sva buduća pokoljenja, u našoj spremnosti da se to djelo dosljedno slijedi i neprekidno nastavlja i razvija u novim uslovima društvenih odnosa u našoj zemlji i međunarodnoj zajednici.

No, kako činioci snage nisu konstantne, jednom zasnagda date veličine, neophodno je da se za njih neprekidno borimo. Veličina svakog od navedenih činilaca, posebno onih moralno-političkog i duhovnog sadržaja, u uskoj su korelativnoj vezi s općim stanjem društva, dakle, sa stabilnosti društveno-političkog i društveno-ekonomskog sistema. Tu uzročno-posljedičnu vezu istakao je drug Tito i u svom posljednjem razgovoru s delegacijom oružanih snaga uoči Dana Armije 1979. godine u Karađorđevu. Tom prilikom on je

konstatirao da »stabilnost našeg društva i naše privrede ima odraza i na odbranu zemlje«. S tim u vezi govorio je i o mjerama za jačanje odbrane naglasivši posebno dvije: (1) zbog opće situacije u svijetu, neophodno je jačati jedinstvo i ulogu Saveza komunista Jugoslavije i (2) treba što prije stabilizirati našu privredu.

Svjedoci smo teškoća s kojim se sučeljavamo u ovom trenutku našeg društveno-ekonomskog razvoja. Problemi su naročito izraženi u materijalnoj proizvodnji. Obilježavajući devedesetu godišnjicu Titova rođenja moramo se prisjetiti njegovih ocjena stanja i pouka kako da rješavamo probleme vezane za funkcioniranje sistema općenarodne odbrane i društvene samozaštite. Titova nas upozorenja obavezuju da na društveno-ekonomske teškoće ukazujemo i sa tog stanovišta budući da su odbrana i zaštita tekovine naše revolucije i društvenih vrijednosti, najveći zajednički interes svih naših radnih ljudi i građana, svih naših naroda i narodnosti. Stoga moramo, naročito u ovo pretkongresno vrijeme, neprekidno kritički ocjenjivati našu svakodnevnu društvenu praksu, jer osjećamo i jasno uočavamo da ona u nizu pravaca odstupa od naših temeljnih opredjeljenja, na kojima, kako smo vidjeli, Tito u analizi činilaca odbrambene moći zasniva snagu našeg sistema općenarodne odbrane i društvene samozaštite. Naša čvrsta i trajna opredjeljenja su socijalističko samoupravno zajedništvo svih naših naroda i narodnosti na principima potpune nacionalne ravnopravnosti i solidarnosti u našoj unutrašnjoj politici društveno-političkog i društveno-ekonomskog razvoja i potpuna nezavisnost i samostalnost u vanjskoj politici, što je dokraja izraženo u našoj trajnoj orijentaciji i iskrenoj privrženosti politici nesvrstavanja.

*

Devedeseti rođendan druga Tita obilježavamo u vrijeme intenzivne društveno-političke aktivnosti pred najviši skup jugoslaven-skih komunista — Dvanaesti kongres SKJ. Na tom partijskom skupu, koji će biti kongres revolucionarnog kontinuiteta na Titovom kursu izgradnje samoupravnog, socijalističkog društva, na osnovu marksističke analize stanja i tokova društvenog razvoja biće utvrđeni idejni i politički zadaci u borbi za razvoj socijalističkog samoupravljanja i za materijalni i društveni napredak zemlje. To će ujedno biti najviši doprinos u daljem ostvarivanju Titovog i našeg revolucionarnog djela. To tim prije što nepovoljna međunarodna situacija, s jedne, i poteškoće s kojima se sučeljavamo u društveno-ekonomskom razvoju, s druge strane, Savezu komunista nalažu

veliku, rekao bih historijsku, odgovornost za dalju sudbinu socijalističke, samoupravne, nesvrstane Jugoslavije. Uz Tita smo naučili i djelom dokazali da nema tako teške situacije koju nismo u stanju prebroditi i otvoriti nove horizonte.

Zato, u svim našim pregnućima što ih činimo i što ćemo činiti, temeljni oslonac, trajan putokaz i podsticaj nalazimo i nalazićemo u Titovom djelu. Ono za nas nije suha teorija ili skup dogmi koje se uče i recituju, već živa kreativna misao koja ispunjava naš cjelokupni društveni život i čini okosnicu svih naših programa za budućnost. Zbog toga se i ovom prilikom obraćamo tom velikom djelu tražeći i nalazeći u njemu pouke za život i nova nadahnuća za pregalaštvo.